

ABONNEMENT

Pays étrangers

Pour un an : 2 Dolars

Edition spéciale : 3 Dolars

ADRESSE

«Idjtihad» Constantinople

Téléph : 20865

xxviiième ANNÉE

15 Septembre 1932

İÇTİHAAT

Türkçe ve Fransızca

İLMİ, EDEBİ, İKTİSADİ

No : 353

ABONNEMAN

Seneliği (24 Nusha) Türkiye

için: 2 1,2, Â'lâ kâğıdı

5 liradır

ADRES

Cıgaloğlunda İctihad Evi

Tarihi Te'sisi :

1904 — Genève

Yirmi sekizinci sene

15 Eylül 1932

İşte tebdili havaların, ahvâli ruhiyemizde hasıl ettiği böyle hoş te'sirler ve uyandırdığı latif duygular sayesinde ki kıymeti pek büyüktür. Da'ima bizimle beraber bulunan bir takım endişe ve düşünceler tebdili hava yerlerindeki yeni intiba'lar yeni hisler ve yeni duygular sayesinde her taraf edilmiş olur. Hasılı bu gibi yerlerde bulunan kimselerin etrafındaki tabi'atın bin bir şekilde gösterdiği renklerden, denizden, kırdan zevk alarak eğlenir, neş'elenir.

Bu yenilik ve zevk ü şadî içinde geçen hayat şehirlerin ve yevmî vazife ve işlerin verdiği

kaygı ve sıkıntılar ve tatmin edilmeyen emel ve ihtiraslarla ruhumuzun paslanmış köşeleri ve tozlanmış höcreleri temizlenir ve parıldar. Bu itibarla fikir ve tasavvurlarımıza serbest bir cereyan vermeğe kadir oluruz ki asıl istifadenin en büyüğünü bu suretle te'min etmiş oluruz. Zirâ arzu ve kararlardan ziyade yükselmiş bir maneviyat hakikî selâmet fikri te'min eder ve bu sayede hastalıkların savletinden kendinizi masun bulundurmaya muvaffak olursunuz. Hattâ savleti halinde bile marazı yenmeğe muvaffak oluruz.

Büyük Ada Dr. Şükrü

JAMES REDHOUSE

Her zaman düşünürdüm, dilimizin ilk lûgat kitabını yazmış olan bu İngilizce karşı milli ve ferdî minnet ve şükranlarımızı ifade etmeyi düşünürdüm. Bu muhterem Türk muhibbini Türk'lere tanıtmak lâzım ve hattâ boynun borcudur derdim. 46 Numaralı Muhit refikimizde bu büyük

vazifenin yapıldığı ve fakat Londres'da bulunan, Amerikalı L. Mac Callum tarafından, muhibbimiz Dr. M. Callum'un oğlu tarafından yapıldığını görüyorum. Makalenin en mühim kısmını aşağıya nakl ve (İçtihaat) in kari'lerine arz ediyorum:

« James Redhouse 1811 senesinde Londra civarında doğarak daha onbeş yaşında bir delikanlı iken İstanbulu tesadüfen ziyaret etti. Osmanlı hükûmetinden kendisine teklif edilen memuriyeti kabul etti ve İstanbul'da yerleşti. Tophane atelyelerinde ressamlık ederken kendisi büyük bir zevkle türkçe öğrenmeğe başlıyor. Beş sene sonra Şarkî türkçe lehçelerini tetkik etmek için Rusya'yı ziyaret ediyor. Henüz bıyıkları yeni bitmesine rağmen ağır başlı olan bu genç, hedefine varmak için olanca

kuvvetini sarfetmekte devam ediyor. Yirmi üç yaşına girince Türkçe, İngilizce ve Fransızca bir lûgat neşretmek maksadile Londra'ya dö-

nüyor. Fakat bu esnada Paris'te « Bianchi » nin Türkçe - Fransızca lûgatının intişar etmesi Redhouse'ın teşebbüsünü bir müddet için akim

UÇAN SEVGİLİ 'İTRA

Yüregim olsa da gufran ü 'inayetle dolu
Etmiyor ruhumu bir hüsni semavi tehziz;
Yaşadım yadı şemiminle dikenliklerde,
Ey gülistani muhabbetden uçan 'itrâ 'aziz.

3 Temmuz 1931

A. D.

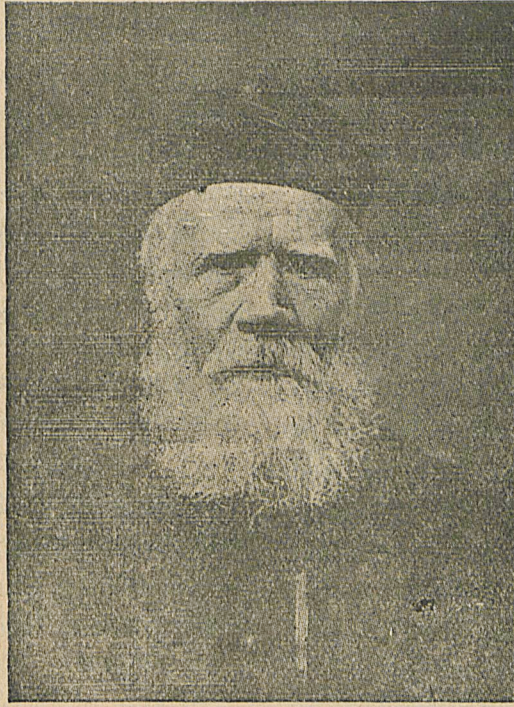
bırakıyor.

Bu vakitlerde Londra'ya Türkiye sefiri olarak ve beraberinde bazı askeri ve bahriyeli zabitan getirerek Namık paşa isminde birisi gelmişti. Namık paşa Redhouse'ın en kıymetli dostlarından biri idi. Redhouse İstanbulda iken beraberce İbni Batuta'nın seyahatnamesini türkçeye çevirmişlerdi. Vücuda getirdikleri eser İngiliz kralı tarafından Sultan Mahmud'a hediye edilmişti. Londra'da tekrar görüştükleri vakit paşanın ısrarlarıyla Redhouse Türkiyeden gelen genç zabıtların tahsilleriyle meşgul oldu. Dört sene sonra İstanbul hasretine dayanamıyarak Sadrazamın tercümanlığını kabul etti.

Bir müddet sonra hariciye nezaretinde aynı vazifeyi ifa etmeğe başladı. Bu devri gerek Redhouse gerek Türkiye için hassas ve mah-

suldar bir mevsim saymalıyız. Zira burada kalem arkadaşları Ahmet Vefik ve Fuat efendiler idi (Sonra her ikisi sadrazam oldu.) Bu üç güzide gencin arkadaşlığı hayatlarını aynı vadiye dökmüş olabilir ki artık her üçü de Garbı Türkiye'ye ve Türkiye'yi Garba tanıtmak gayesinde hayatlarını sarfettiler. Burada iken Redhouse İngilizceden Nelson'un hayatını ve « Seyrisefain hülâsası » nı Türkçeye çevirdi. Bu ikinci kitap bahriye mektebinin matbaasında basıldı.

Bu sene, yani 1840'ta, Osmanlı hükûmeti bir Bahriye meclisi vücud getirdi ve meclise âza tayin edildi. Türk, İngiliz ve Avusturya donanmalarından mürekkep bir filo Suriye sahillerini abloka ederek Türk ordularına yardım ve refakat ediyordu. Redhouse bu sahaya gönderildi ve mühim hizmetler ifa etti. Gerek üç donanma arasında gerek filo ile kara kuvvetleri arasında pek iyi muhabere vasıtaları organize ederek deniz ve kara kuvvetlerinin elbirliği ile çalışmalarını temin etti. Bu muha-

JAMES REDHOUSE

rebe Türkiye'nin lehine neticelendi ve Redhouse iftihar nişanile taltif edildi.

1843 senesinde Türkiye ile İran arasında sulh muahedesinin şartlarını tanzim etmek için Erzuruma hey'etler gönderildi. Bitaraf hakem miralay Wilyams'ın refakatinde Redhouse da hazır bulundu. Müzakereler dört sene sürdükten sonra, esas principles tesbit edildi ve muahedenin tanzimi Redhouse'a bırakıldı. Bu nazik vazifeyi Redhouse o kadar mahirane ikmal etti ki yazdığı Türkçe, Fransızca ve Farsî müsveddeler aynen kabul edildi ve bir

tek kelimenin değiştirilmesine lüzum görülmeden imzalandı.

Bu Erzurum seyahatı Redhouse için pek fa'al bir devir oldu. Türkçe kamusunu burada ikmal etti ve Erzurum valisinin tavassutile eser Sultan Mecid'e takdim edildi. Padişah bunu memnuniyetle kabul ederek hazinesi hümayun hesabına tab' edilmesini emretti. 1845 senesinde intişar eden taşbasma lûgatın bu eser olması gerektir. Yine Erzurumda iken 1846 senesinde Pariste çıkan « Grammaire

raisonnée de la langue Ot to mane » ünvanlı eserini yazdı.

İstanbul'a avdetinden sonra Fransa'nın orman kanunu ve nizamlarını Türkçeye nakletti. Bu tercüme Türkiye orman kanunlarının esası oldu. Bu günlerde Redhouse tercüme daire-sinde mühim bir kütüphane'nin tesisi için çok emek sarfetti. Türk ve İngiliz kütüphaneleri arasında gayriresmî muhabere hep Redhouse vasıtasile cereyan ederdi.

Maalesef, Erzurum'da Redhouse'ın sıhhati çok bozulmuştu ve nihayet bu rahatsızlığın

devamı alimin Türkiye'yi terketmesini ve İngiltere'ye çekilmesini icap ettirdi. Londrada Hariciye Nezaretinde tercümanlık yapmağa başladı.

Bir sene sonra Krim muharebesi koptu. İngiliz zabıtlarına mahsus ve Türkçesi lâtın harflerile yazılmış bir cep lûgatini hazırladı.

Az vakit sonra bir İngilizce - Türkçe ve Türkçe - İngilizce lûgatı hazırlaması müstacel ve mübrem bir ihtiyaç oldu. 1851 senesinde Redhouse'ın Paristeki sulh müzakerelerine iştirak etmesiyle âlimin resmî vazifelerine nihâ-

yet verildi . Tekaütlüğünü talep ederek «Kılburu » na çekildi ve edebiyatla meşgul oldu . Artık arzu ettiği tarzda emsalsiz bir lûgatı vücuda getirmeğe başladı . Amerikalıların İstanbul'da neşrettikleri büyük lûgat bunun ufak bir cüzü sayılabilir . Redhouse'ın lûgatı harf sırasile Osmanlı ve Şarkî Türkçe, arapça ve Farsî lisanlarında mevcut bütün kelime , tabir ve ıstılahları ihtiya edecekti . Kelimeleri iki defterde yazarak birisinde İngilizce ötekinde türkçe olarak izahat verirdi . Bir kaç yüz sahifeyi doldurduktan sonra eserin sahasını daha ziyade genişletmeğe karar vererek bitirdiği kısmını yeniden yazmaga mecbur kaldı . Yeni şekilde kelimelerin izahatından ma'ada , edebiyatta kullanış nümuneleri , İran şairlerinden mufassal ıktibaslar , Kur'an - Kerimin her kelimesinin tarzı istimali , derlenmiş bütün arap darbı meselleri ve arap manzume ve bedayiinden yüzlerce nümunelerini dercetti . Eser o kadar etrafha oldu ki bir kelimenin izahatı defterde mutad gazete sahifesi cesametinden elli sahife tuttuğunu görmek mümkündür . Bu kadar vâsi bir teşebbüsü ikmal etmek için bir ömür az gelir . Redhouse otuz iki sene mütemadiyen çalıştı ve artık seksen yaşına girince işi başaramıyacağını gördü . Lûgatın Türkçe ciltlerini Türkiye'ye , İngilizce on iki büyük cildini « Britiş Museum » a teslim ettikten iki sene sonra , ya'ni 1893 te , Redhouse vefat etti .

Bu son devirde Türkiye'yi tanıtmak için ve İngilterede Türkiye hakkında beslenen batıl itikatların izalesi için Redhouse pek çok uğraştı .

Bu meyanda Türk şairleri müdafaa eden ve müslümanlıkta kadının mevkiini izah eden eserlerini zikretmek kâfidir . 1877 senesinde neşredilen « A Vindication of the Ottoman Sultans Little of Caliph » (Osmanlı Sultanının Halife Unvanının Mütalebesi) unvanlı eseri tarihî bir noktai nazardan dikkate lâyıktır . Her halde bunu Sultan Abdülhamidin teşvikile yazmış olmalı . Sultanın İngilizlere karşı kullanacağı hilâfet iddiasına evveli - emirde İngilizleri kandırmak lâzım geliyordu . Genç Sultan

daha tahta ancak yerleşmiş bulunduğu halde , bu propaganda fırsatını kaçırmıyordu .

Zikredilen bu üç eser broşür şeklinde intişar etti . Bundan maada 1881 senesinde Redhouse, Mevlânânın hayatını ve mesnevinin tercümesini manzum olarak ihtiva eden bir kaç yüz sahifelik bir etüdü neşretti . Arapça ve Farsî lisanlarından bir çok tercümeleri de mevcuttur .

Fakat bunların hepsi lûgatın yalnız haşiyeleridir . Redhouse'ın ismini bizim günlerimizde yaşatan ve bu büyük üstat ve Türk muhibbinin hakikî abidesi yalnız bu hârikulâde eseridir .»

James Redhouse bizim Kamus mütercimi Asım Efendi , Şemseddin Sami Bey gibi , Türk irfanına Türk harsına büyük hizmeti sebk etmiş ve heykellerini yapmaya da'vetli olduğu muz irfan evliyamızdandır . En büyük raziletlerden biri de şükür küzarlıktır . Türk şükür küzardır . Bunun da'ima böyle olduğunu ve böyle kaldığını fi'len de göstermemiz ahlâkî vecibelerimizdendir .

Ab. Dj.

ŞİİR

NAMIK KEMALE

Azmindeki kaplanlara, kartallara bakmış .
Bilmişdim ufuklar neye çökmüş, neye sinmiş .
Yıldızları görmüş tanımışdım : kara bir zulm ,
Zulmet kesilüb atıldığın oklarla delinmiş .

Mithat Cemal

« Akrostişler » Serisi

CANAN

Canıma değmişti şirin bakışın ;
Ansızın gönlüme bir şeyler oldu ..
Nasıl da gözümün ferini aldın :
Ayrılıp gidince nış'em de soldu .
Nur idin nâr oldu hasretin bana !.

İrfan Emin

SOLMAYAN GÜZELLİKLER :

نور حیرت در شب اندیشه اوصاف تو

İs هاین مرغ عقل از آشیان انداخته . [عرفی]

Senin evsafının düşünüldüğü gice de hayret nuru , nice yüksek akl şahinini yuvasından atmıştır .